

Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijai

2017 m. liepos 31 d.
d. Nr. 17/07/31
Į 2017-06-20 Nr (1.16) 7R-5131

DĖL IŠIEŠKOJIMO IŠ FIZINIŲ ASMENŲ

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas (toliau – Tinklas), vienijantis 43 organizacijas, dirbančias socialinės atskirties ir skurdo mažinimo srityje, palaiko Teisingumo ministerijos iniciatyvą sistemiskai peržiūrėti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – LR CPK) nuostatas, reguliuojančias išieškojimo tvarką.

Remdamiesi ilgamete savo narių (tame tarpe ir nacionalinių organizacijų tokių kaip Caritas, Maltos ordino pagalbos tarnyba ir t.t.) ir partnerių (Koalicijos „Galiu gyventi“) patirtimi siūlome šiuos pakeitimus:

1. Dėl išieškojimo iš darbo užmokesčio ir kitų jam prilygstamų pajamų.

1.1. Išskaitos iš MMA. 2016 m. Tinklas, bendradarbiaudamas su Vilniaus universitetu, atliko studiją „Skurstančių žmonių įsiskolinimų ir jų priverstinio išieškojimo per antstolius problema Lietuvoje“. Iš 53 apklaustų nevyriausybinų organizacijų atstovų iš visos Lietuvos tik 5 proc. teigė, jog jų klientai neturi įsiskolinimų. Apklaustų specialistų teigimu, dažniausiai pasitaikančios įsiskolinimų priežastys yra: skolos už komunalinių paslaugų mokesčius ir kitas paslaugas; baudos už važiavimą be bilieta; skolos greitųjų kreditų įmonėms. Vienas iš tyrimo tikslų buvo išsiaiškinti, ar dabar galiojanti įsiskolinimų grąžinimo tvarka sudaro realias sąlygas grąžinti skolas žmonėms. Į klausimą, kokiai daliai Jūsų klientų per pastaruosius metus pavyko sėkmingai išspręsti skolų problemą / arba problema yra sėkmingai sprendžiama, net 39,6 procentų respondentų atsakė, kad **tik iki 10 procentų klientų problema yra sėkmingai sprendžiama, t.y. skolos yra grąžinamos**. Net 26,4 procentai apklaustųjų teigė, kad 80-100 procentų jų klientų įsiskolinimo problemos nėra išspręžiamos. Tai reiškia, kad didelė dalis skurstančiųjų skolų kreditoriams negrąžina. Didžiosios dalies klientų (beveik 90 procentų) **pagrindinis pajamų šaltinis yra socialinė pinigine parama**. Respondentai taip pat buvo kviečiami atsakyti, kokios jų nuomone, yra

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas

pagrindinės priežastys, dėl kurių išsiskolinimus turintys klientai nedirba legaliai. Pagal procentinę dažnį, labiausiai skolas gražinti demotyvuoja **dideli atskaitymai iš darbo užmokesčio arba bendra skolų sumą** (75 proc.), taip pat išsiskolinę žmonės mano, kad iš pašalpų arba nelegalių pajamų gyventi labiau apsimoka (64 proc.). Su išsiskolinimus turinčiais asmenimis dirbantys specialistai teigia, kad žmonėms neapsimoka legaliai dirbti. *„Žmogus pradeda dirbti, (...) darbdaviui parašo, kad žmogus yra skolingas, darbdavys vietoj algos išmokėjimo darbuotojui privalo pervesti antstoliams. Ir šita vieta labai sudėtinga. (...) nėra prasmės jam dirbti, (...) paprasčiausiai jis pradeda dirbt nelegaliai.“*

Todėl palaikome siūlymus mažinti išskaitas iš darbo užmokesčio ir pritariame Teisingumo ministerijos siūlymui LR CPK 736 straipsnio 1 dalyje nustatytus išskaitų dydžius keisti į 20 procentų, jei asmuo turi dvi ar daugiau vykdomųjų bylų, taip pat – jeigu vykdomi LR CPK 736 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyti socialiai jautrūs išieškojimai; visiems kitiems išieškojimams nustatyti 10 procentų išskaitų dydį. Gaunantiems darbo užmokestį, viršijantį MMA, išskaitas sumažinti iki 50 procentų.

1.2. Minimalių vartojimo poreikių dydžio (toliau – MVPD, pagal SADM ministro 2017 gegužės 10 d. įsakymą nr. AI-236) taikymas. Taip pat norime atkreipti dėmesį, jog LR CPK 739 straipsnis nurodo, iš kokių skolininko pajamų negalima daryti išskaitų.

Manome, kad išskaitos turi būti atliekamos arba ne, turi priklausyti ne nuo to, iš kur jos gaunamos, o nuo jos sumos, todėl siūlome CPK 739 straipsnį papildyti, įtraukiant MVPD:

Iš leistinių išieškoti pajamų galima išieškoti tik iš tos sumos, kuri viršija MVPD.

1.3. Administracinės naštos mažinimas. Ilgametė NVO patirtis su skurdą patiriančiais asmenimis rodo, kad skolų gražinimą labai apsunkina tai, kad vieno skolininko skolas apskaito net keletas antstolių. Tarp NVO klientų yra žmonių, kurių skolų išieškojimu rūpinasi 20 antstolių. Pagal dabar galiojančią tvarką išskaitas antstoliui turi pervesti darbdavys, o jiems tai ženklus papildomas krūvis. Tyrimo metu viena socialinė darbuotoja taip apibūdino situaciją: *„(...) darbdaviai sužinoję, kad žmogus turi tikrai daug antstolių, patys atsisako [įdarbinti - aut. pastaba]. Ypač mažos įmonės, kurios turi tik vieną buhalterį, o žmogus*

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas

turi pavyzdžiui dvidešimt antstolių, o dvidešimt antstolių tai reiškia kokių keturiasdešimt ir daugiau bylų ir ta viena vargšė buhalterė nu ir turi visus atskaitymus daryti“.

Todėl siūlome Sprendimų vykdymo instrukciją papildyti punktu:

Jei nors viena skolininko byla jau yra užvesta pas to paties miesto antstolį, tai kita byla automatiškai perduodama pirmajam antstoliui.

Esame įsitikinę, kad tokia tvarka ženkliai palengvintų skolų išmokėjimą: skolininkui būtų lengviau su vienu skolas administruojančiu antstoliu susitarti dėl mokėjimo grafikų; taip pat būtų geriau užtikrinti kreditoriaus interesai, nes administracinės lėšos skolininkui būtų mažesnės, tuo pačiu suma, skiriama skolai padengti, padidėtų; darbdaviui įdarbinti skolininką, turintį skolų tik pas vieną antstolį, būtų paprasčiau dėl sumažėjusios biurokratijos.

1.4. Išieškojimas iš rehabilitacijoje esančių asmenų. LR CPK 627 str. reglamentuota, kad: „Antstolis gali visiškai ar iš dalies sustabdyti vykdomąją bylą arba atidėti vykdymo veiksmus šiais atvejais: <...> 2) skolininkui sunkiai susirgus, jeigu liga nėra chroniška, – gavęs dokumentą iš gydymo įstaigos;“. Kaip žinia, priklausomybės ligos – tai chroniškos (lėtinės) ligos. Dažnai atvejais, priklausomybės ligomis sergantiems asmenims yra būtinas reabilitacinis gydymas, kuris yra ilgalaikis ir stacionarus. Todėl gydymo laikotarpiu asmuo negali dirbti ir tuo laikotarpiu praranda galimybę tęsti skolų grąžinimą antstoliams. Esant minėtai teisės normai, priklausomų asmenų teisė į vykdomosios bylos sustabdymą ar vykdymo veiksmų atidėjimą yra pažeista, asmenys dėl savo ligos pobūdžio yra diskriminuojami. **Rekomenduojame LR CPK 627 str. 2 punktą išdėstyti taip: „2) skolininkui sunkiai susirgus ar gydantis nuo priklausomybės ligų, gavęs dokumentą iš gydymo ar rehabilitacijos įstaigos.“**

2. Išieškojimas iš kredito įstaigoje esančių lėšų.

Visiškai sutinkame su Teisingumo ministerijos siūlymu, kad Sprendimų vykdymo instrukcijos 93.6 papunktis būtų panaikintas.

3. Išieškojimas iš būsto, kuriame skolininkas gyvena.

Termino prailginimas, išieškant iš būsto. Aukščiau minėto tyrimo apklausos dalyviai nurodė, kad dažniausiai pasitaikanti bendra skolų suma yra nuo 1500 iki 3000 Eur. Tokių skolų išmokėjimas per šešis mėnesius yra praktiškai neįmanomas, o benamystė žmogui sukelia didelių neigiamų socialinių, integracinių ir emocinių sunkumų. Todėl palaikome Teisingumo ministerijos siūlymą pakeisti LR CPK 663 straipsnyje numatytą 6 mėnesių terminą į 24-36 mėnesius.

4. Išieškojimas iš pataisos įstaigoje esančių asmenų.

Ilgametė Tinklo narių patirtis rodo, jog Laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų materialinio buitinio aprūpinimo tvarkos aprašo (toliau – aprašas), patvirtinto teisingumo ministro 2004 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. 1R-139, 5 punkte nustatyta, kad nemokūs suimtieji ir nuteistieji, jų rašytiniu prašymu, aprūpinami drabužiais, avalyne ir higienos reikmėmis ir t.t. praktikoje neveikia, nes nuteistieji, net jeigu ir teikia prašymus įstaigai, ji jų netenkina, nes nėra aiškus bendradarbiavimas su įstaigomis, kurios galėtų suteikti jų prašomus daiktus. Aprašo nurodyti punktai yra faktiškai neveikiantys ir neįgyvendinami.

Nesutinkame su Teisingumo ministerijos siūlymu: „Sistemiškai įvertinus šias aprašo nuostatas, siekiant apsaugoti pataisos įstaigoje gyvenančių nemokių asmenų interesus, CPK 739 str. tikslinga papildyti punktu, numatančiu, kad iš pataisos įstaigoje esančio asmens kiekvieną mėnesį galima išieškoti tik 0,5 bazinės socialinės išmokos dydį viršijančias pinigines lėšas, taip pat nustatyti, kad ši nuostata netaikoma pataisos įstaigoje dirbančio asmens darbo užmokesčiui (iš darbo užmokesčio turėtų būti išieškoma pagal CPK 736 straipsnyje nustatyta tvarka).“

Siūlome iš nuteistųjų nedaryti išskaitų, atsižvelgiant į BVK 92 str. nurodytus dydžius: „Nuteistieji turi teisę už asmenines sąskaitose turimus pinigus apsipirkti pataisos įstaigose parduotuvėje – įsigyti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų. Didžiausia pinigų suma, už kurią nuteistieji gali per mėnesį apsipirkti pataisos namuose parduotuvėje yra: 1. Trijų bazinių socialinių išmokų dydžio – paprastajai grupei priskirtiems nuteistiesiems (114 Eur); 2. Keturių bazinių socialinių išmokų dydžio – lengvajai grupei priskirtiems nuteistiesiems ir dirbantiems nuteistiesiems (152 Eur.) 3. Dviejų bazinių socialinių išmokų

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas

dydžio drausmės grupei priskirtiems nuteistiesiems (76 Eur).“ Nuteistiesiems asmenims dirbantiems pataisos įstaigoje turėtų būti taikoma CPK 736 straipsnyje nustatyta tvarka.

Taip pat norime akcentuoti, kad skolininkams, kurie turi didelių įsiskolinimų, būtina teikti atitinkamą pagalbą. Reikia ieškoti būdų, kaip NVO ir savivaldybės/ darbo birža galėtų kartu kurti inovatyvius metodus – finansinio ir teisinio raštingumo paslaugas žmonėms, patiriantiems skurdą ir turintiems įsiskolinimų. Pavyzdžiui, Olandijoje, žmogus turintis įsiskolinimų, nepriklausomai nuo jo pajamų ir socialinės padėties, gali gauti paslaugas iš specializuotų paslaugų tiekėjų: su žmogumi dirbama individualiai, padedama susitvarkyti savo finansus, koreguojamas ydingas elgesys, balansuojamas asmeninis biudžetas, nustatomi skolų gražinimo prioritetai. Tuo tarpu Lietuvoje su skolininkais sistemingai nėra dirbama, nors žmonės dėl įsiskolinimų gali netekti net socialinio būsto ir gali būti išmetami į gatvę. Tinklas yra pasirengęs tolimesniam bendradarbiavimui.

Direktorė

Aistė Adomavičienė

Raštą palaiko:

Koalicija „Galiu gyventi“

Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras

Lietuvos žmogaus teisių centras

Lietuvos neįgaliųjų forumas

NVO vaikams konfederacija

VšĮ Europos namai